

Nr 15.

Ankom till riksdagens kansli den 26 april 1917 kl. 2 e. m.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 15 i anledning av andra kammarens beslut rörande i denna kammare väckta motioner, dels motion nr 281 om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till förhindrande att odlad jord ligger obesädd och i uppenbar vanhävd, dels motion nr 282 om skrivelse till Kungl. Maj:t angående verkställande av undersökning, i vilken omfattning den odlade jorden är besädd med brödsäd m. m., dels motion nr 283 om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åstadkommande av utredning, huruvida och i vilken omfattning odlad jord ligger i vanhävd m. m., dels motion nr 328 om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder i syfte att öka sädesproduktionen i riket.

Uti inom andra kammaren väckta och till dess andra tillfälliga utskott *Motionerna.* hänvisade motioner har yrkats:

1:o i herr *Sjöbloms* m. fl:s motion nr 281, »att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda och redan till denna riksdag inkomma med förslag till åtgärder, som förebygga, att större eller mindre delar av vårt lands odlade jord få ligga obesädda eller uppenbart vanhävdade».

2:o i herr *Nilssons* i Tånga m. fl:s motion nr 282,

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 12 saml. 2 avd. 14 häft. (Nr 15.) 1

a) »att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t genom lantbruksstyrelsen, hushållningssällskapen samt statens och kommunernas livsmedelsnämnder skyndsamt igångsätta undersökningar om uti vilken omfattning den odlade jorden är besädd med brödsäd, samt

b) med stöd av lagen om förfogande över viss egendom vid krig, krigsfara eller andra utomordentliga av krig föranledda förhållanden, eller annorledes genom här ovan nämnda myndigheter eller andra för ändamålet utsedda organ vidtaga sådana åtgärder, varigenom största möjliga jordareal besås med brödsäd eller andra produkter, som kunna tjäna att öka tillgången på livsmedel.»

3:o i herrar *Åkerlindhs* och *Euréns* motion nr 283, »att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning:

dels om och i vilken utsträckning odlad jord ligger i vanhävd i landet;

dels och för den händelse obrukad jord skulle förefinnas i större utsträckning, vilka åtgärder som böra vidtagas för att densamma skall fortast möjligt kunna tagas i anspråk för brödsädesodling och livsförnödenheter; samt

att Kungl. Maj:t, efter det sådan utredning ägt rum, ville vidtaga åtgärder i berörda syfte, eller till riksdagen inkomma med det förslag utredningen anses böra föranleda.»

4:o i herr *Vennerströms* m. fl:s motion nr 328, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville skyndsammast möjligt låta undersöka, på vad sätt och under vilka villkor staten, dels genom tillhandahållande och förmedling av lantbruksredskap, arbetskraft, utsäde, gödningsämnen o. s. v. åt behövande odlare, dels genom att besätta landets vanhävdshemman i sädesproducerande skick kan på kraftigaste sätt öka sädesproduktionen, samt att Kungl. Maj:t ville antingen i förordningsväg, om så ske kan, vidtaga nödiga åtgärder, eller, om så är nödvändigt, för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda».

Beträffande motiveringen för dessa yrkanden hänvisas till motionerna.

Andra kam-
marens ut-
skott.

Andra kammarens utskott hemställde i anledning av dessa motioner, att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes, på sätt som befinnes lämpligt, låta verkställa utredning om och i vad mån större eller mindre delar av landets odlade jord ligger i vanhävd eller eljest är obesädd samt,

efter det dylik utredning ägt rum, vidtagna de åtgärder, som erfordras för att största möjliga jordareal må bliva besådd med brödsäd eller andra produkter, som kunna tjäna att öka tillgången på livsmedel, eller, om riksdagens medverkan därtill skulle visa sig nödvändig, redan till denna riksdag inkomma med de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Andra kammaren beslöt för sin del i enlighet med sitt tillfälliga utskotts hemställan. *Andra kammarens beslut.*

Detta andra kammarens beslut har delgivits första kammaren, som hänvisat ärendet till förberedande behandling av sitt andra tillfälliga utskott.

Utskottet har i förevarande fråga begärt yttrande från Kungl. Lantbruksstyrelsen, vilket yttrande bifogas här nedan såsom bilaga. *Utskottet.*

Av detta yttrande framgår, att frågan i hela sin vidd genom Lantbruksstyrelsens åtgörande redan bragts inför Kungl. Maj:ts prövning. På grund härav anser utskottet, att en sådan riksdagens skrivelse, som andra kammaren för sin del beslutat, numera ej är av behovet påkallad.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att första kammaren ej måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 23 april 1917.

På utskottets vägnar:

OSKAR NYLANDER.

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet hava närvarit: herrar Nylander, Danström, von Koch, Larson, Ström och Permansson.

*Bilaga.**Yttrande av Lantbruksstyrelsen.*

Till Konungen.

Sedan riksdagens andra kammare med bifall till sitt andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 3 gjorda hemstallan för sin del beslutit, att riksdagen skulle i skrivelse till Eders Kungl. Maj:t anhålla, det Eders Kungl. Maj:t täcktes, på sätt som befunnes lämpligt, lata verkställa utredning om och i vad mån större eller mindre delar av landets odlade jord läge i vanhävd eller eljest vore obesädd samt, efter det dylik utredning ägt rum, vidtaga de åtgärder, som erfordrades för att största möjliga jordareal måtte bliva besädd med brödsäd eller andra produkter, som kunde tjäna att öka tillgången på livsmedel, eller, om riksdagens medverkan därtill skulle visa sig nödvändig, redan till denna riksdag inkomma med de förslag, vartill utredningen kunde föranleda,

har Eders Kungl. Maj:t genom nådig remiss den 6 mars 1917 anbefallt lantbruksstyrelsen att avgiva underdånigt utlåtande i anledning av andra kammarens omförmälda beslut; och får till åtlydnad härav styrelsen, med återställande av remissakten, i underdånighet anföra följande.

Den 15 mars 1917 avgav lantbruksstyrelsen infordrat underdånigt utlåtande över en av disponenten Årad S:son Nobell, sekreteraren P. S. Hedlund m. fl. till Eders Kungl. Maj:t ställd skrift, angående åtgärder bland annat i syfte att tillgodogöra vanhävdad jord. Sökandena hade föreslagit, att den vanhävdade jorden skulle överlämnas till närboende jordbrukare att användas till odling av foder, varigenom på den egna jorden, som förutsattes vara i bättre kultur, brödsädesodlingen kunde utökas, och hemställde lantbruksstyrelsen därvid om verkställande av utredning härutinnan genom hushållningssällskaps och vanhävd-kommissionens försorg.

Sedermera har Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i Uppsala län fäst Eders Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på att inom länet icke obetydliga jordarealer vore vanhävdade eller kunde befaras bliva vanhävdade på grund av en del omständigheter, förenade med kristiden.

Med anledning av denna framställning har lantbruksstyrelsen uti underdånigt utlåtande denna dag, varav styrkt avskrift härmed överlämnas, hemställt att Eders Kungl. Maj:t måtte anbefalla en utredning genom hushållningssällskapen, i vilket omfång vanhävd av jord förekomme eller kunde befaras föreligga. Det vore nämligen nödvändigt att, innan några åtgärder föresloges eller vidtoges mot vanhävden, erhålla en ingående kännedom, i vilken mån sådana vore av behovet påkallade.

På grund av vad sålunda anförts får lantbruksstyrelsen såsom sin åsikt uttala, att, med avseende å vad till vinnande av ifrågavarande ändamål redan

åtgjorts, några vidare åtgärder i samma syfte icke för närvarande synas vara erforderliga. Stockholm den 7 april 1917.

Underdånigst
Wilhelm Flach.

Fredrik Egerström.

Willh. Heyman
föredragande.

Bilaga till Lantbruksstyrelsens yttrande.

Till Konungen.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i Uppsala län har i underdånig skrivelse av den 14 mars 1917, varöver lantbruksstyrelsen till följd av nådig remiss den 16 mars 1917 kommer att framdeles avgiva underdånigt utlåtande, anmält att i runt tal 1,300 tunnland inom länet kunde anses ligga under uppenbar vanhäfd såsom varande otillräckligt eller ej alls gödslade samt obetydligt brukade. Därjämte har angivits beträffande en del annan jord inom länet, att det på grund av ytterligt miuskad kreatursstock och andra omständigheter kunde befaras att vanhävd föreläge eller komme att föreligga. De sålunda vanhävdade egendomarna utgöras i huvudsak *dels* av sådana, vilka uppdelats till egna-hemslotter och vilka antingen innehavas av en del brukare, vilka ej synas äga förmåga att avvinna jorden nödig avkastning eller ock, vad de osålda lotterna beträffar, ej synas alls brukas och *dels* av egendommar inköpta i spekulationssyfte, särskilt för realisation av skogstillgången och varest jordbruket avsevärt försummas.

Det är tydligt att under nuvarande allvarsamma tider, då tillgången såväl på livsmedel som på fodermedel är i hög grad begränsad, det är av den allra största betydelse, att åtgärder vidtagas för att åstadkomma den största möjliga produktion av all Sveriges jord. Tyvärr är det att befara, att det nu anmälda förhållandet icke är inskränkt endast till Uppsala län, utan att även inom andra län jord ligger i vanhäfd eller kan befaras bli vanhävdad, därest icke åtgärder vidtagas till förekommande därav. Så har från Jämtlands län å flera möten uttalats önskvärheten av att åtgärder vidtagas för åstadkommande av odling å inom länet befintlig vanhävdad jord.

Innan några åtgärder häremot föreslås, torde det vara av betydelse att erhålla kännedom i vilken utsträckning vanhävdad jord finnes inom olika delar av landet. För detta ändamål torde lämpligast en utredning böra åstadkommas genom förmedling av hushållningssällskapen, vilka borde genom sina underavdelningar, ombud och konsulenter insamla och till lantbruksstyrelsen skyndsamt

avgiva redogörelse i vilket omfång vanhävd av jord föreläge eller kunde befaras komma att föreligga samt avgiva förslag till motarbetande härav, varefter lantbruksstyrelsen kunde sammanfatta de sålunda avgivna förslagen och till Eders Kungl. Maj:t avgiva förslag till de åtgärder, vartill den gjorda utredningen kan giva anledning.

På grund av vad sålunda anförts får landbruksstyrelsen i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte anbefalla lantbruksstyrelsen att från hushållningssällskapens förvaltningsutskott infordra behövlige uppgifter i förslaget syfte. Stockholm den 7 april 1917.

Underdånigst

Wilhelm Flach.

Fredrik Egerström.

Wilh. Heyman.